

Begeleidingsformulier beleidsoverleg

BO Natuur, Milieu & Aanpak Landelijk Gebied (H. Roijackers)

Naam dossier

Aanpak Aziatische hoornaar

Datum overleg	Status	Case/documentnummer
1 september 2025	Besluitvormend	/
Programma		
Natuur		
Programmamanager (Opdrachtgever)	Telefoon/email	Akkoord
5.1.2.e	5.1.2.e @brabant.nl	Ja
Opdrachtnemer	Telefoon/email	Akkoord
5.1.2.e	5.1.2.e @brabant.nl	Ja
Auteur	Telefoon/email	
5.1.2.e	5.1.2.e @brabant.nl	

Voorstel/beslispunten

- Vaststellen van de gewenste prioritering bij de bestrijding van de Aziatische hoornaar in 2025
- Vaststellen memo collegiale verbindings- en afstemmingsvragen ten aanzien van de budgettaire afweging
- Kennisnemen van de consequenties die het vrijmaken van extra budget voor de Aziatische hoornaar heeft op de uitvoering van het exotenbeleid en eventuele andere opties overwegen.

Korte aanleiding

De Aziatische hoornaar is een invasieve exoot die sinds de eerste melding in 2019 door de Provincie Noord-Brabant wordt bestreden. De afgelopen jaren neemt het aantal gemelde nesten sterk toe, en daarmee ook de kosten en benodigde capaciteit voor de bestrijding van deze soort.

In het BO van 25 augustus 2025 is de noodzaak voor een verdere prioritering besproken en de mogelijkheid voor de inzet van aanvullende middelen. Gevraagd is om uit te werken wat de mogelijkheden en consequenties zijn van een ophoging van €5.1.1.c voor een geprioriteerde bestrijding van de Aziatische hoornaar. Dit BO-formulier beschrijft wat een dergelijke ophoging van het bestrijdingsbudget betekent voor de uitvoering van het exotenbeleid en presenteert de mogelijkheden om de bestrijding verder te prioriteren.

Nadere toelichting op het dossier

Consequenties voor de uitvoering het exotendossier

In het herziene Plan van aanpak invasieve exoten is de volgende prioritering aangebracht (van hoog naar laag). Hierbij wordt zowel gekeken naar de wettelijke taakstelling en het invasiestadium van een soort (zeldzaam of wijdverspreid).

1. Unielijstsoorten met een eliminatieopgave

Dit zijn Unielijstsoorten met een uitroeiingsverplichting op basis van artikel 17 van de Europese exotenverordening. Doel is om vestiging te voorkomen.

Voorbeelden: wasbeer, muntjak, Amerikaanse stierkikker

2. Unielijstsoorten met een eliminatie ambitie

Unielijstsoorten die reeds zijn gevestigd en formeel een beheersopgave hebben (artikel 19 van de exotenverordening), maar waarbij volledige uitroeiing in Nederland nog mogelijk wordt geacht.

Hiervoor is een landelijke uitroeiingsambitie uitgesproken.

Voorbeelden: Zijdeplant, moeraslantaarn, rosse stekelstaart

3. Beperkt voorkomende Brabantse zorgsoorten

Invasieve uitheemse soorten zonder wettelijke taakstelling die nog (zeer) beperkt binnen de provincie voorkomen. Bestrijding in een vroeg stadium is gewenst om toekomstige kosten, schade en overlast door deze soorten te voorkomen.

Voorbeelden: Italiaanse kamsalamander, knikkende schroeforchis, gele bieslelie.

4. Wijdverspreide Unielijstsoorten met beheersopgave

Uitroeiing van deze soorten is niet langer haalbaar. Op basis van artikel 19 van de exotenverordening geldt voor deze soorten een beheersopgave. Provincies hebben een grote beleidsvrijheid voor de invulling van deze opgave. Noord-Brabant kiest voor een regierol en bestrijdt alleen daar waar dit (op lokaal niveau) raakt aan provinciale taken. Overige partijen hebben een eigen medeverantwoordelijkheid.

Voorbeelden: Aziatische hoornaar, reuzenberenklauw en Aziatische duizendknopen

5. Wijdverspreide Brabantse zorgsoorten

Invasieve uitheemse soorten zonder wettelijke taakstelling die wijdverspreid binnen de provincie voorkomen. De aanpak is vergelijkbaar met die van wijdverspreide unielijstsoorten, maar dan met lagere urgentie. Overige partijen hebben een eigen mede verantwoordelijkheid.

Voorbeelden: Late guldenroede, dijkviltbraam, rododendron en halsbandparkiet.

6. Invasieve uitheemse soorten zonder ecologische impact

Deze soorten maken geen deel uit van het herziene plan van aanpak, maar we benoemen ze hier toch voor de volledigheid. Dit zijn invasieve uitheemse soorten die wel degelijk voor overlast of economische schade zorgen, maar geen tot zeer weinig impact hebben op de biodiversiteit. Hiervoor staat de provincie dus niet aan de lat.

Voorbeelden: Alsemambrosia (volksgezondheid), Tijgermug (volksgezondheid), uitheemse mierensoorten (overlast openbare ruimte).

Bovenstaande prioritering houden we ook aan in de wijze waarop de uitvoering van het exotenbeleid wordt gefinancierd. In de perspectiefnota 2025 zijn voor de periode 2024-2027 middelen gereserveerd voor de aanpak van invasieve exoten (€ 625.000).

Actie	€ periode '25-'27	Toelichting
Aanpak soorten met uitroeisingsopgave of ambitie.	€410.000	Middelen perspectiefnota 2025
Opzetten samenwerking en bestrijding Aziatische hoornaar	€ 111.000	Middelen perspectiefnota 2025
Aanpak wijdverspreide soorten of Brabantse zorgsoorten	€ 104.000	Middelen perspectiefnota 2025
Totale raming kosten plan van aanpak	€625.000	

Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de wijze waarop de PPN-middelen momenteel zijn verdeeld binnen het dossier. Wanneer binnen dit budget aanvullend €^{5.1.1.c} wordt vrijgemaakt voor de aanpak van de Aziatische hoornaar (bovenop de reeds gereserveerde €111.000,-), gaat dit ten koste van de aanpak van andere soorten. Er zal dan nog maar ^{5.1.1.c} overblijven van het PPN-budget voor de aanpak van andere invasieve exoten. Meer dan de helft ^{5.1.1.c} van het budget gaat naar de aanpak van één soort.

Als we meer geld vrijmaken voor de hoornaar, betekent dat er géén middelen beschikbaar zijn voor de actie "Aanpak wijdverspreide soorten of Brabantse zorgsoorten" én dat de middelen voor de aanpak van soorten met een uitroeisingsambitie of -opgave flink worden gekort. Dit brengt risico's met zich mee. Doorgaans is het snel ingrijpen opkomende invasieve exoot de meest kostenefficiënte oplossing. Bovendien worden door snel ingrijpen veel potentiële kosten, schade en overlast voorkomen. Het nu niet ingrijpen zal in de toekomst leiden tot nieuwe probleemsoorten, waarvan enkele juist en vooral ecologische schade aanrichten.

Als we de gewijzigde prioritering binnen het budget naast de bovengenoemde prioritering in soorten leggen betekent dit het volgende:

1. Unielijstsoorten met een eliminatieopgave

Valt onder "Aanpak soorten met uitroeiingsopgave of ambitie".

Bestrijding of onderzoek is naar verwachting grotendeels mogelijk. In de raming van het bedrag voor de aanpak van soorten met een uitroeiingsopgave is een reserve van €100.000,- opgenomen. Deze reserve is opgenomen omdat invasieve exoten onvoorspelbaar zijn en niet op voorhand is te voorspellen of, waar en wanneer bepaalde nieuwe unielijstsoorten opduiken. Door een reserve aan te houden kunnen we snel schakelen. Wanneer we deze reserve nu aanspreken voor de Aziatische hoornaar nemen we het risico dat er onvoldoende middelen zijn voor een snelle uitroeiing van nieuwe unielijstsoorten (zoals de Amerikaanse stierkikker die momenteel zéér dicht bij de provinciale grens met Vlaanderen is vastgesteld). Hiermee loopt je risico dat de soort onbeheersbaar wordt. Dit zorgt voor hogere kosten en grotere ecologische, economische en/of maatschappelijke impact.

2. Unielijstsoorten met een eliminatie ambitie

Valt onder "Aanpak soorten met uitroeiingsopgave of ambitie".

Deels bestrijding of onderzoek mogelijk. Hier zal nader geprioriteerd moeten worden, waardoor de bestrijding van bepaalde soorten of groeilocaties moet worden uitgesteld. Risico op het onbeheersbaar worden van de soort (met hogere kosten en grotere ecologische, economische en/of maatschappelijke impact)

3. Beperkt voorkomende Brabantse zorgsoorten

Valt onder "Aanpak wijdverspreide soorten of Brabantse zorgsoorten".

Geen gerichte bestrijding mogelijk. Risico op het onbeheersbaar worden van de soort (met hogere kosten en grotere ecologische, economische en/of maatschappelijke impact)

4. Wijdverspreide Unielijstsoorten met beheersopgave (niet zijnde Aziatische hoornaar)

Valt onder "Aanpak wijdverspreide soorten of Brabantse zorgsoorten".

Geen gerichte bestrijding mogelijk, geen middelen voor communicatie, samenwerkingsprojecten of andere aan de regierol gerelateerde activiteiten.

5. Wijdverspreide Brabantse zorgsoorten

Valt onder "Aanpak wijdverspreide soorten of Brabantse zorgsoorten".

Geen gerichte bestrijding meer mogelijk, geen middelen voor communicatie, samenwerkingsprojecten of andere aan de regierol gerelateerde activiteiten

Met de overdracht van de verantwoordelijkheden voor de bestrijding van een groot deel van de Unielijstsoorten zijn vanuit het Rijk géén financiële middelen meegekomen. De provincies zijn met het Rijk in overleg over het vrijmaken van gelabelde middelen voor de aanpak van invasieve exoten. In de Voorjaarsbesluitvorming van het Rijk is inmiddels €9,2 miljoen gereserveerd voor de aanpak van invasieve exoten (verdeeld over 2025 en 2026). Het Rijk en de provincies maken nog afspraken over de wijze waarop deze middelen het best kunnen worden verdeeld en ingezet.

In bovenstaand verhaal zijn eventuele middelen van het Rijk nog niet meegenomen. Wanneer deze middelen daadwerkelijk beschikbaar komen voor de provincies, kunnen deze ingezet worden voor de

aanpak van soorten met uitroeioingsopgave of ambitie, waardoor er wat financiële ruimte komt in het exotendossier.

Desondanks zorgt het vrijmaken van €^{5.1.1.c} binnen het exotendossier voor risico's die we serieus moeten nemen. De uitvoering van het exotenbeleid staat al jaren onder druk en er is al veel achterstallig maar noodzakelijk werk dat we met de nu beschikbare PPN middelen wilden inhalen. Noodzakelijke bestrijdingsacties worden al sinds 2018 uitgesteld, mede door de opkomst van de Aziatische hoornaar. **Een ophoging van het bestrijdingsbudget voor de Aziatische hoornaar geeft tijdelijk meer ruimte voor de inzet van hoornaar bestrijding, maar zal onvoldoende zijn om de toename van de Aziatische hoornaar te remmen. Voor de lange termijn zal de huidige inzet van middelen voor beperkt verspreide soorten de meeste winst geven. De Aziatische hoornaar neemt alleen in aantal toe terwijl potentiële kosten door andere invasieve exoten nu nog kunnen voorkomen**

Anderzijds wordt (zowel ambtelijk als bestuurlijk) hoge druk ervaren om meer inzet te (blijven) plegen op de bestrijding van de Aziatische hoornaar. Indien de bestuurlijke wens bestaat om daaraan tegemoet te komen wordt in overweging gegeven om te bezien of daar uit andere begrotingsposten, binnen of buiten het programma natuur, invulling aan kan worden gegeven.

Prioriteren van de bestrijding

Globaal kan worden geprioriteerd op de risico's voor de biodiversiteit (dat raakt aan provinciale natuurtaken), volksgezondheid (gemeentelijke raak) en overige overlast. Per categorie is een onderverdeling gemaakt van de mate waarin we kunnen prioriteren.

1. Risico voor biodiversiteit (Wettelijke taak provincie)

Vanuit onze provinciale taak om kwetsbare populaties te beschermen worden nesten die een gevaar vormen voor de biodiversiteit bestreden.¹ Hoornaars foerageren tot 2 km vanaf het nest, maar het grootste deel blijft binnen 1km. Vanuit kostenefficiëntie is het daarom ons advies om nesten tot 1km van onderstaande locaties te verwijderen. Ten aanzien van biodiversiteit onderscheiden we de volgende mogelijkheden.

- a. Nesten bestrijden in en nabij kwetsbare populaties van wilde bestuivers (wilde bijen, zweefvliegen).

Dit is de meest kosten-efficiënte bestrijding, maar is momenteel nog niet uitvoerbaar. De locaties van deze kwetsbare populaties zijn momenteel nog onvoldoende in beeld. Er loopt wel een opdracht aan Kenniscentrum Insecten EIS- om deze locaties in beeld te brengen. Naar verwachting is dit onderzoek eind dit jaar afgerond.

- b. Nesten bestrijden in en nabij Natura 2000-gebieden

¹ De Aziatische hoornaar raakt niet aan onze taken ten aanzien van Natura 2000. Er zijn geen Natura 2000-doelstellingen t.a.v. habitatrichtlijnsoorten die direct worden bedreigd door de aanwezigheid van de Aziatische hoornaar. "Bestuiving" van habitattypes vormt op basis van de huidige kennis ook geen knelpunt.

Naar verwachting zullen de kwetsbare populaties wilde bestuivers zich grotendeels binnen Natura 2000-gebied bevinden. Bij gebrek aan een overzicht aan exacte locaties is de bestrijding in en nabij Natura 2000-gebied een goed alternatief. Daar komt bij dat het om een beperkt aantal, goed begrensde gebieden gaat wat ten goede komt aan de praktische uitvoerbaarheid van de bestrijding.

c. Nesten bestrijden in en nabij Natura 2000-gebieden

Dit is de minst kosten-efficiënte optie. Naar verwachting zullen er ook populaties wilde bestuivers binnen NNB-gebied voorkomen, maar de inschatting is dat het aantal extra populaties dat beschermd wordt niet in verhouding is tot het extra areaal (en aantal nesten) waar bestreden moeten worden. Vanuit het oogpunt van communicatie en praktische uitvoerbaarheid is bestrijding binnen een afgebakend aantal gebieden (Natura 2000) eenduidiger dan NNB.

2. Risico voor volksgezondheid (Wettelijke taak gemeente)

Op basis van de huidige inzichten zijn individuele Aziatische hoornaars niet agressiever of gevaarlijker dan inheemse hoornaars en wespen. De steek is vergelijkbaar met andere inheemse wespesoorten en is daarom vooral gevaarlijk voor mensen die overgevoelig of allergisch zijn voor wespensteken.

Het meerdere keren gestoken worden door een Aziatische hoornaar kan, net zoals bij inheemse soorten, wél tot gezondheidsklachten leiden. Deze situaties doen zich voor wanneer een nest wordt verstoord. Aziatische hoornaars verdedigen hun nest in vergelijking met inheemse soorten sneller en agressiever dan inheemse wespesoorten.

Met het oogpunt op volksgezondheid kan op de onderstaande manieren geprioriteerd worden. Uiteraard moet per nest het steekgevaar worden ingeschat en is er ruimte voor maatwerk. Hierbij is de expertise van de ingehuurde bestrijder leidend.

a. Bestrijding van nesten met hoog steekgevaar (<10 meter boven de grond of van bebouwing).

Nesten met een hoog steekgevaar zijn nesten die op locaties hangen waar mensen makkelijk te dicht bij het nest kunnen komen en het zo (onbedoeld) kunnen verstoren. Denk aan nesten in heggen, in/aan bebouwing, op ooghoogte vanaf een balkon etc.

Nesten hebben een hoog steekgevaar als ze lager dan 10 meter van de grond hangen, of op minder dan 10 meter vanaf een balkon/open raam (horizontaal gezien). Deze veilige afstand is gebaseerd op de ervaringen van onze bestrijder. Aziatische hoornaars zijn tijdens de bestrijdingsactie tot 8 meter agressief. In Vlaanderen wordt een kortere veilige afstand aangehouden maar dit is op basis van de ervaringen van onze bestrijder dus onvoldoende.

b. Bestrijding op locaties waar gebruik van de locatie leidt tot een verhoogd risico op verstoring.

Op sommige locaties is de veilige marge van 10 meter onvoldoende door het gebruik van de locatie. De verstoring vindt niet zozeer plaats door mensen die te dicht bij het nest komen, maar doordat de activiteit op de locatie kan leiden tot verstoring. Omdat het gaat om locaties waar 1) een verhoogd risico op verstoring is en 2) vaak meerdere mensen aanwezig zijn

(grotere impact) kan er voor gekozen worden om ook op deze locaties te bestrijden met het oog op impactmitigatie.

Risicolocaties zijn onder andere schoolpleinen, locaties met grote openlucht evenementen, sportvelden, speeltuinen, recreatieparken en -plassen, campings of vergelijkbare locaties. Hier wordt geadviseerd om ook een buffer van 10 meter aan te houden. Dus 10 meter rondom een schoolplein of speeltuin.

- c. Bestrijden van nesten zonder steekgevaar op locaties met kwetsbare groepen.

Met het oog op mogelijke maatschappelijke onrust, kan er voor gekozen worden om nesten te verwijderen op locaties waar veel kwetsbare mensen samenkomen. Strikt genomen gaat het om nesten die geen gevaar opleveren voor de volksgezondheid (op basis van optie a en b), maar waar wel kwetsbare groepen aanwezig zijn. Denk aan zorglocaties zoals zorgcentra, ziekenhuizen en verpleeghuizen of een kinderdagverblijf. Vergelijkbaar met punt b kan ook hier een buffer van 10 meter worden aangehouden

3. Overige situaties

- a. Bestrijden van nesten binnen 1km afstand van bijenkasten

Om gehoor te geven aan de zorgen vanuit de imkerij kan er voor gekozen worden om nesten te bestrijden binnen 1km vanaf bijenkasten. Hierin schuilt wel het risico dat het aantal te bestrijden nesten daarmee flink toe neemt, bovendien kan de uitvoerbaarheid niet gegarandeerd worden. Noord-Brabant telt circa 2000 imkers waarvan we niet in beeld hebben waar de kasten staan. Daarnaast hebben imkers een eigen verantwoordelijkheid om hun bijenvolken te beschermen en zijn er mogelijkheden beschikbaar om kasten te beschermen.

Ambtelijk advies:

Het bestrijden van de volgende nesten:

- Nesten bestrijden in en nabij Natura 2000-gebieden
- Bestrijding van nesten met hoog steekgevaar (<10 meter boven de grond of van bebouwing).
- Bestrijding op locaties waar gebruik van de locatie leidt tot een verhoogd risico op verstoring.

Bovenstaande situaties vallen samen met onze wettelijke taak of vormen een concreet risico voor de volksgezondheid. Het zorgen voor een veilige en gezonde leefomgeving is een wettelijke taak van de gemeente. Omdat we nog in de overgangsfase zitten, is het te verantwoorden dat we ook deze nesten dit jaar nog meenemen omdat we gemeentes niet te veel voor het blok willen zetten.

Integrale afstemming/Financieel/juridische aspecten

Zie bovenstaande analyse

Vervolg/planning

Bijlage(n)